

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. šte. 381 - Cena 4,- lire

Pojtna plačana v gotovini
Spedizione in abbon. postale

TRST, četrtek, 29. avgusta 1946

UREDNIŠTVO in UPRAVA, PIAZZA GOLDONI št. 1 - T.
Tel. št.: Ur. 93806, 93808 - Up. 93807. Rokov. se ne vračajo

Danes svet štirih da razčisti ozračje in pospeši pariško konferenco

Pariz, 28. — Svet zunanjih ministrov štirih velesil, ki naj bi se na Bevinovo pobudo jutri sestali v Parizu, naj bi očitno premaknili pariško konferenco za mrtve točke. Bevin je pridobil Byrnesa za svojo idejo, čeprav pod določenimi pogoji, in je predlagal sestanek tudi v Londonu in Molotovu. Vsekakor Byrnes ne razpravlja o organizaciji konferenc, ki jih pripravi, ampak o poslovnih vidikih, ki jih naj bi imel na mislih, kako pospešiti konferenco. Zavedajo se pa, da je pred 23. septembrom, ko naj se sestane glavna skupščina ZN, ne bodo dokončali, in zato se je Byrnes že izrazil, da bi, zaseda, glavne skupščine steklo sporodno, a nadaljujučo se mirovno konferenco. Bevin je bil medtem v Londonu in se je z Attleejem posvetoval o najvažnejših diplomatskih vprašanjih, ki naj bi o njih očitno razpravljali na napovedani sestanku štirih.

V ostalem je položaj v Parizu napremljen. Zavezovalna politika, ki je prišla do izraza te dni posebno po prizadevanju avstralskih in deloma tudi ameriških delegatov na sejah posameznih konferenčnih odborov, je napravila v tem svetovnem javnem mnenju blazni vtis. Zato jo je osvetlila 'Krasna zvezda', ki ugotavlja, da bi bila konferenca v štirih tednih lahko dosegla pomembne rezultate. Toda v Parizu so Angleži brez pravega razloga pozvali Avstralijske, da se konferenca izkoristijo za svoje nemiselnne ekspanzionistične govore, Avstralski so zaporedoma

skušali razveljaviti sklepe zunanjih ministrov 4 velesil, izražene v narčnih posameznih pogodb, in celo Amerikanci so poskušali izvesti sklepe v popolnem nasprotju z onimi, ki so bili sprejeti v enem ali drugem odboru dan, poprej. Tako je bila taktika držav, ki jih prištevajo tako znanemu anglosaksonskemu bloku. Na drugi strani pa so ostale članice konference s Sovjetsko zvezo na čelu odločno vztrajale pri sklepih štirih velesil, zagovarjale potrebo, da se zadovoljijo predvsem žrtve fašističnih napadov, skratka ukrenle vse, kar bi moglo konferenco čimprej dovesti do uspešnega zaključka.

Kakšen je bil vzrok take zavlačevalne taktike, pa je odkril 'New York Times', ki v svojih člankih jasno kaže, da smatra konferenco za torilke, na katerem naj bi se ustvarjalo svetovno javno mnenje, nasprotno Sovjetski zvezi. List ni zadovoljen z vojaškimi klavzulami na Italijo, ker naj bi jugoslovanske oborožene sile postale lažje od italijanskih. List tudi odobrava izpade grških reakcionarnih monarhistov proti Albaniji in Bolgariji. Na drugi strani na ponuja Grčija Jugoslovani, da bi odločno zavrnila, da bi dobila svojo kosit. Vse te in kopice drugih okoliščin jasno kažejo, da delujejo za kulisami mirovne konference sile, ki bi rade v izmučeni Evropi svet uveljavljati tradicionalno imperialistično politiko. Svobodni svet pa tako politiko odklanja in zahteva, da se vsa povojna vprašanja rešijo v skladu z različnimi interesi velesil in malih držav.

Sporazum v vojaškem odboru

V okviru konference se je danes nadaljevala debata o celotni vrsti odborov. V vojaškem odboru je prišlo do sporazuma glede na večeršnj predlog ameriškega senatorja Conallyja, ki sta mu ugovarjali Velika Britanija in Sovjetska zveza poleg drugih držav. Sporazumeli so se zastopniki prizadeletih treh velesil prav za prav še sinoči na svojem posebnem sestanku.

V gospodarskem odboru za Balkan so se nadaljevale hude kritike večeršnjega avstralskega predloga. Nazadnje so se še ameriški, francoski in angleški delegati pridruživši sovjetskemu stališču. Pod takim pritiskom je bil Hodgson prisiljen umakniti svoj predlog o ustanovitvi posebne reparacijske komisije, ki naj bi reparacije izterjevala v funtih, dolarih in drugih valutah ter jih porazdeljevala med ljudske. V debato je posegel tudi sovjetski zunanji minister Molotov, ki je v dolgem govoru utemeljeval sovjetske zahteve glede vojne odškodnine. Zadržno smelo se odločiti, je poudaril, braniti naše zakonite zahteve, čeprav niso po volji onim, ki ne razumejo interesov drugih držav. Avstralska hoče vojne odškodnine enostavno odpraviti. Mi pa ne moremo pristati na noben predlog, ki bi utegnil zadržati gospodarsko obnovo Sovjetske zveze.

Zahvala madžarskega ministrskega predsednika maršalu Titu

Beograd, 28. — Madžarski ministrski predsednik Ferenc Nagy je poslal brozjavko jugoslovanskemu ministrskemu predsedniku, maršalu Josipu Brozu Titu, v kateri se je zahvalil za jugoslovanski sklep, ki zniža vojno odškodnino, katero mora Madžarska plačati Jugoslaviji.

Madžarska priznala špansko republikansko vlado

Pariz, 28. — VZN — Francoska uradna poročevalna agencija A. F. F. sporoča, da je madžarska vlada z noto z dne 25. avgusta priznala špansko republikansko vlado.

Spaakov protest zaradi Degrellovega pobeга

Bruselj, 28. — Belgijska poročevalna agencija javlja, da je zunanji minister Henri Spaak izjavil španskemu odpravniku poslov v Bruslju, da bo izginotje voditelja belgijske reaktivne stranke Leona Degrelle, ki se poslaba v Italijo, slabo odnosa med Belgijo in Španijo. Kakor je znano, se je Degrell zatekel v Španijo, pretekli teden pa izginil, ko je dobil ukaz, da zapusti Španijo v osmih dneh in se je s tem lahko pripravil na svoj odhod ali beg. Spaak ni skrivlil globokega vtisa, ki ga je incident vzbudil v Belgiji in je zahteval od odpravnika poslov, da španske oblasti ugotovijo kje je Degrell prekorščil špansko mejo.

Vznenmirjenje med partizani severne Italije

Rim, 28. — Vznenmirjenje med partizani severne Italije se vedno traja, čeprav so se uporniki iz Asisti vrnili v vojašnico. V Genovi so skupine agentov civilne policije dezertirale in zbežale v gozdove, pridružilo pa se jim je tudi precej brezposelnih. Posebna delegacija narodne zveze partizanov se je podala na grube pri Sestri in Chiavari na pogajanja s temi skupinami.

Tudi v Vogheri je bila velika manifestacija, na kateri so partizani izjavili, da so pripravljeni zapet zasedati svoja mesta v obrambo pravice italijanskega ljudstva. Svoje zahteve so obrazložili v memorandumu, ki so ga izročili mestnemu županu.

NAJ POMNIJO V PARIZU Združeni z jugoslovansko mladino

Pokrajinski odbor ZAMJK ob odhodu nove brigade na progo Brčko-Banoviči

MLADINCI!

3. septembra odpotuje brigada mladincev iz Trsta, Tržiča, Gorice in Milja, da bo prispevala k gradnji mladinske proge v Jugoslaviji Brčko-Banoviči. Oni gredo nadaljevat delo mladincev brigade 'Tomažič'. Gredo v svesti si velike, ne le gospodarske, temveč predvsem politične važnosti tega dela.

Saj nas v Parizu skuša reakcija ločiti od Jugoslavije: ta naša druga brigada da dokazuje, da ne bomo nikoli sprejeli podobnih odločitev! Mladi antifašisti, delavci, mešani! S takimi dejanji obnavljamo podvige osvobodilnih borb. Bili smo združeni z jugoslovanskimi mladinci v oboroženi borbi, se te naše smo združili v naporih za obnovo! Tako dokazujemo vsemu svetu, da nečemo ničesar slišati o kakih drugi rešitvi, o kakšni drugi črti, ki bi nas ločila od jugoslovanskih bratov. Oskleno se tedaj te mladincev, teh tolmachev naših težinj in naše volje. Sledimo njihovemu delu in cenimo ga. Pridružio se jim ne le moralno, temveč tudi stvarno s posiljenjem pomoči v denarju, živilih, oblačilih, časopisih, tako da bodo čutili ob strani podporo vsega primorskega demokratičnega ljudstva.

MLADINCI DELOVNE BRIGADE!

Posnemajte delo vaših tovarišev iz brigad 'Tomažič' in 'Vojko Premrl'. Prispevajte čim več temu ogromnemu obnovenemu delu, k okrepitvi bratstva med našimi narodi ter pokažite našo odločno voljo po priključitvi k Jugoslaviji.

POKRAJINSKI ODBOR ZAMJK

O čem bodo razpravljali

Zunanji ministri štirih velesil se bodo sestali jutri popoldne ob 16. uri v Belduitu. Sestanek ne bo službenega značaja in mu bo prisostvoval nekaj pomočnikov zunanjih ministrov ter izvedencev. O razgovorih sveta štirih so nočjo v Parizu izjavili na vsi strani. Po informacijah agencije AFP bodo potrdili, da se junjske sklope in poverljivi deli njihove obrambe na mirovni konferenci celo skupnemu zastopniku za vse štiri hkrati. Agencija napoveduje, da bo sestanek nastilj pariško ozračje. Verjetno

Zasedanje Varnostnega sveta

Preučevanje prošelj za sprejem med Združene narode

New York, 28. — Danes se je sestel Varnostni svet Združenih narodov. Na dnevnem redu je tudi poročilo odbora za sprejemanje novih članov.

Britanski delegat Cadogan je izjavil, da so o pritožbah Ukrajine proti Veliki Britaniji v grškem vprašanju razpravljali v januarju v Londonu in da je bila Velika Britanija takrat oproščena obtožb. Zato da bi bilo sedaj potrebno dokazati, da je Gromiko izrekel, da je poudaril važnost vprašanja in dejal, da mora svet preučiti ukrajinske pritožbe, da bo tako možno rešiti težki položaj, ki bi lahko imel še druge posledice na Balkanu. Nato je Gromiko izrekel odgovoril Cadoganu in dejal, da hoče odrediti vprašanje z dnevnega reda, ker ugotovijo, da je to potrebno za evropske dvajake.

Sestel se je končno še odbor za Madžarsko, v katerem so začeli razpravljati o madžarskih zahtevah. Včeraj so v odboru za Romunijo slednji priznali meje, kakor jih je imela leta 1940, na osnovi sporazuma s Sovjetsko zvezo na vzhodu in leta 1945, na osnovi sovjetsko-čehoslovanske pogodbe na severu. Razprava je občela ob kanadskem predlogu, da se glede romunsko-madžarskih mej zaslišati madžarski delegat, ki pa je bil nazadnje zavrnjen. Uvod v mirovno pogodbo z Madžarsko pa je bil sprejet.

Združene narode, je objavil poročilo o zaključkih glede prošelj, ki ji je predložilo devet držav.

Prošnjo Švedske so podprli Velika Britanija, Kitajska, Brazilija, Nizozemska, Francija in Poljska. Pristala je tudi Sovjetska zveza. Prošnjo Transjordanije so podprli Egipt, Avstralija in Združene države. Sovjetska zveza je nasprotovala sprejemu. Portugalsko prošnjo so podprli Velika Britanija, Združene države, Francija, Kitajska, Brazilija, Nizozemska in Mehika, uprle pa sta se Poljska in Sovjetska zveza. Glede Albanije je sovjetski delegat poudaril doprinos, ki ga je albansko ljudstvo dalo v borbi proti osnim silam, Grčija in Velika Britanija sta se uprli sprejemu. Prošnjo Siama so podprle Združene države, Velika Britanija in Kitajska. Francoski delegat pa se je uprli in dejal, da je Siama leta 1940, napadel Francijo. Tudi sovjetski delegat je izjavil, da prošnjo ne more podpreti. Glede Mongolije je kitajski delegat zahteval, naj bi vprašanje odložili za eno leto, sovjetski delegat pa je prošnjo podprl. Združene države, Avstralija, Egipt, Nizozemska in Velika Britanija so izjavile, da ni še zadosti podatkov, ki so potrebni za sprejem. Prošnjo Irske se je uprli Sovjetska zveza. Prošnjo Afganistana pa se ni uprli nihče. Glede Islandije prošnjo tudi ni bilo nobenega ugovora, samo Avstralija, Francija in Velika Britanija so izrekle nekatere pomisleke.

lebbe v organizaciji Združenih narodov.

Sovjetski delegat Gromiko je izjavil, da je treba o vsaki kandidaturi posebej razpravljati in se je izrekel proti ameriškem predlogu o univerzalni udeležbi. Francoski delegat Parodi je predlagal, naj bi odložili za eno leto preučevanje prošelj petih držav, o katerih sprejemne se niso sporazumeli. V zadnjem tipu se doznava, da je ameriški delegat umaknil predlog za skupen sprejem vseh kandidatov in da bo glasoval proti sprejemu Albanije in zunanjih Mongolije.

Ameriško vmešavanje

v poliske notranje zadeve

Washington, 28. — Poljske volje, Poljska vlada doslej na notu in uradno predstavnikom tiska izjavo ki pravi, da predstavlja zadnja ameriška nota Poljski, v kateri zahtevajo za vse poljske stranke svobodno politično udeleževanje pred novemborskimi volitvami, kršitev suverenih pravic Poljske ter vmešavanje v njene notranje zadeve. Izjava pravi dalje, da poljska vlada ni pričakovala take note ter da ni nikakega

opravičila za njeno izročitev. Poljska vlada doslej na notu in uradno predstavnikom tiska izjavo ki pravi, da predstavlja zadnja ameriška nota Poljski, v kateri zahtevajo za vse poljske stranke svobodno politično udeleževanje pred novemborskimi volitvami, kršitev suverenih pravic Poljske ter vmešavanje v njene notranje zadeve. Izjava pravi dalje, da poljska vlada ni pričakovala take note ter da ni nikakega

Upa tudi, da bo Kongres odobril meseca januarja zakonske osnutke, ki bodo dovolili prebivalcem Portorika z referendumom izraziti njihovo voljo za neodvisno državo, državo Združenih držav ali dominion.

Pred plebiscitom

Atene, 28. — Od petka 30. avgusta do plebiscita bodo v grški prestolnici prepovedana vsa zborovanja.

Boji v Mandžuriji

Chung-King, 28. — Po poročilih agencije AFP se bitka v Mandžuriji nadaljuje z veliko srčnostjo. Omenjena agencija sporoča, da nameravajo komunisti stvoriti tri glavne operne centre proti vladnim četam. Ti centri so na meji med Mandžurijo in Korejo, med Mandžurijo in Mongolijo in na meji s sovjetsko Mandžurijo. V teku je krvava bitka za Tatung. Vladne čete, ki držijo železniško postajo, so v kritičnem položaju.

Italija na jezuitski poti v Canosso?

Od De Gasperijevih vojnih zaslug do Saragatove soodgovornosti za vojno

V odboru za politične in teritorialne klavzule mirovne pogodbe z Italijo so danes dopoldne dati besedo italijanskemu delegatu Saragatu, ki ga je tajništvo konference sinoči povabil v odbor, v katerem se začela debata o prvem členu mirovne pogodbe, ki se nanaša na novo francosko-italijanske meje. Saragat je presretno odšel in ves svet. Se pred petimi tedni De Gasperi v plenurni konferenci z besedico ni označil kotvredil Italije za vojno odgovornosti Italije za vse fašistične zločine. Na prvo je njegov govor z nepretrganim poudarjanjem italijanskega koloniziranja z zavezniški, demokratičnega značaja nove Italije ter dolga fašističnega utemeljevanja italijanskega zahtev glede Primorja in Trsta izvenel tako, da ga ni priprl razkrinkal samo Molotov, marveč ga je obsodil tudi To. De Gasperi je šel celo tako daleč, da si je izposodil Churchilla in njegove besede: 'En človek, en človek je hotel to vojno!'

Popoldne se je sestel gospodarski odbor za Italijo. Politika je zagovarjal grške reparacijske zahteve, a je hkrati izpadel tudi proti Albaniji in zahteval, naj konferenca tudi njej prisodi breme 24 milijonov dolarjev v prilog Grčiji. Francoski delegat je kritiziral avstralski predlog o zmanjšanju italijanskih reparacij. Tudi Višinski je izjavil po nkm. ZSSR je do akrajnosti skričala svoje zahteve in pristala na načelno stališče, ki ga je v tej stvari zavezal svet zunanjih ministrov štirih velesil, Avstralski s svojim predlogom nočejo ničesar drugega kakor zavičevati rešitev italijanskega reparacijskega problema in s tem tudi dokončno zgraditi miru. Nekaj besed je spregovoril še avstralski delegat Walker. Nazadnje pa je odbor s 15 proti 2 glasovoma zavrnil avstralski predlog. Zanj je zeleni Avstralijski glasoval še Nova Zelandija, Nizozemska in Južna Afrika pa sta se zadržali glasovanja.

Nekaterim krogom zapadnih velesil in jim dati možnost, da se vmešavajo v notranje zadeve evropskih malih narodov. Očitali ji je, da igra vojno mislonarja, da se žrtvuje za evropske dvajake.

Sestel se je končno še odbor za Madžarsko, v katerem so začeli razpravljati o madžarskih zahtevah. Včeraj so v odboru za Romunijo slednji priznali meje, kakor jih je imela leta 1940, na osnovi sporazuma s Sovjetsko zvezo na vzhodu in leta 1945, na osnovi sovjetsko-čehoslovanske pogodbe na severu. Razprava je občela ob kanadskem predlogu, da se glede romunsko-madžarskih mej zaslišati madžarski delegat, ki pa je bil nazadnje zavrnjen. Uvod v mirovno pogodbo z Madžarsko pa je bil sprejet.

Manušliski odgovor v New York

Pariz, 28. — Danes je odgovoril iz Pariza v New York, ukrajinski zunanji minister Manušliski, ki bo v varnostnem svetu ZN zastopal ukrajinsko obtožbo Grčije. Izvedenost se je, da so Grki prošili za odgoditev razprave v varnostnem svetu o tej stvari. Iz New Yorka pa je došel v Pariz poročilo generalnega tajnika ZN Sobolev. Popoldne je bil pri Byrnesu in sta govorila o zasedanju glavne skupščine ZN, glede katere Byrnes ni pristal na to, da bi jo odgodili.

Poročilo odbora za sprejem med ZN

New York, 28. — Posebni odbor Varnostnega sveta, ki ima nalogo preučevati prošnje za sprejem med

V židovskih vaseh iščejo orožje

London, 28. — VZN — Danes so vojski 6. britanske aerotransportne divizije obkolili dve židovski vasi v bližini Gaze (južna Palestina), kjer iščejo orožje. Po uradni izjavi so izvršili preiskave tudi v mestni četrti Bucharin. Oročja niso našli. Aretirali so tri osebe.

Napet položaj v Indiji

Kalkuta, 28. (VZN). — Tajnik kongresne stranke kalkutskega okraja je danes brozjavil bengalskemu guvernerju Frederiku Burrowsu ter zahteval, naj da navodila okrajnemu poglavarju, da pripravi vojske sile v pričakovanju težkega položaja.

Včeraj so v 6 krajih podtaknili ogenj in oropali nekatera skladišča žita in jih zažgali. Davi je bilo manj požigov in samo dva primera nasilja. V splošnem se zdi, da se je položaj izboljšal.

Razpravljanje o poročilu odbora

Ameriški delegat je izjavil, da bo priporočal sprejem sledečih držav: Albanije, Mongolije, Afganistana, Transjordanije, Portugalske, Islandije in Švedske. Generalni tajnik Trygve, braziljanski in mehiški delegati so podprli ameriški načrt, ki priporoča sprejem vseh kandidatov. Trlje govorniki so podarjali potrebo univerzalne ude-

RAZPRAVA PROTI RUPNIKU

Govor javnega tožilca

V petek bo sodišče izreklo sodbo

Ljubljana, 28. — V ponedeljek in torek se je na ljubljanskem sodišču nadaljevalo zasliševanje pričin obtožbenega Krelka vrhovnemu zavezniškemu poveljniku v Sredozemlju, generalu Wilsonu za uvedbo zavezniške civilne upravne enote Juljske krajine, Zadra in dela Videmske krajine.

Po končanem dokaznem postopku je govoril zastopnik tožilca JA kapetan Marjan Vivoda. Dejal je med drugim, da so se obtoženci zvezali s fašizmom v strahu, da izgubijo svojo protifurcijsko oblast. Vzabili so proti osvobodilnemu gibanju in proti slovenski partizanski vojski samo zato, ker niso hoteli dopustiti, da bi kmot postal gospodar svoje zemlje, ker niso hoteli priznati slovenskim ljudsko množični demokratični pravice, ker niso hoteli dopustiti, da bi se delavci ustvarili človeka vredno življenje, da bi o usodi slovenskega naroda odločalo slovensko ljudstvo samo. Vsek njihov korak je služil koristi italijanskega in nemškega osvajalca.

Tožilec je nato govoril o politiki predpriljske Jugoslavije, ko so takratni politiki in med njimi tudi današnji obtoženci izdajalsko pripravljali pot fašizmu in prodajali neodvisnost in svobodo narodov Jugoslavije, na trgu fašističnih razbojnikov. Govoril je nato o junjski borbi slovenskega ljudstva v osvobodilni vojni.

Zatem je podrobno analiziral dokazno gradivo za vsakega obtoženca posebej in ugotovil, da je obtožba popolnoma dokazana. Tožilec je tudi izjavil, da so sedanjí obtoženci odgovorni za vse ono zapeljano v lastnih vrstah, ki so padli kot žrtve njihovega izdajstva ali pa bežali pred lastnim narodom. Obtožencev ne dolžim samo jaz, je dejal tožilec. Tisoč in desettisoč slovenskih internancev, obojencev in pregnancev, brezštevilni padli, ustreljeni in do smrti izmučeni Slovenci, množica onemogočenih deklet in žena, na stotine pomorjenih otrok in padli borci za svobodo našega naroda obtožujejo s menoj.

Svoj govor je tožilec zaključil s besedami priče Kurkulove, matere štirih padlih sinov: 'Sodite jih pravilno!'

Nato so govorili branilci, za njimi pa so obtoženci podali kratke izjave. Razprava je bila nato zaključena. Sodba proti obtožbenim bo izrečena v petek dopoldne.

predvsem moram izjaviti, da se Italijansko ljudstvo čuti soodgovorno za zločine fašizma, kajti narod je vedno odgovoren za zločine svojih vodov. Ta čut odgovornosti ga nima, posebno pa za nasilje, ki je bilo prizadejano Franciji. Oporočila tega človeka, čilnega opornika, so vse nadalje izjave italijanskega delegata zvozdenele. Saragat je preizkusil, če je mogoče odgovoriti na tako čilno utemeljevanje italijanskega klavzularja, ki računa, da bo izbral prizanesljivost zavezniških odločitev o italijanskih teritorialnih mejah kot plačilo za svoj današnji eksts in drobne koncesije v prilog Franciji. Saragat je izjavil, da je Italija pripravljena ugovarjati na področju Malega Sv. Bernarđa, v gornjem delu doline Barbačocchi, na Chabertonu ter v dolini Trine Vezubija. Odklanjal pa je francoske zahteve na področju gorje Nafie.

Ko se je Saragat umaknil s seje, se je k namu zaključila. Seje, ki jo koloniziral minister Moutet je zave in izjavil željo po zbliznanju odbora v Italijo, ne da bi odločili od francoskih teritorialnih zahtev. Avstralski delegat je sprožil sporne točke med Francijo in Italijo, vendar so se zaključili, ne da bi o tem predlogu kaj od-

Od kritičarskih vojn dalje je udalogo kosi dolga stoletja popolno zatiranje v Palestini. Ljudstvo Palestine je bilo večinoma muslimanske vere, bilo je tudi nekaj židov in kristijanov, zvezi so mirno od poljedelstva, trgovine in male obrti.

V prvi svetovni vojni je Palestina ponovno stopila v osrednje in sicer leta 1917, ko jo je zasedli Britanci. S tem je postala važna točka za britansko imperialno politiko, ker vodi od tam suhozemsko pot preko Iraka in Irana v Indijo in do Sueskega prekopu. Zaradi tega so zgradili veliko pomorsko oporišče v Haifi in tako izpopolnili obrambni sistem v vzhodnem delu Sredozemskega morja, ki je še obsegal Ciper, Malto in Port Said in strateško važne železnice in ceste, zato da bi lahko hitro prevažali svoje čete iz raznih krajev Palestine na meje Egipta, Iraka in Arabije. Z izgraditvijo cemorodov nafilje, iz Izraela do palestinskih pristančih je pomen Palestine še narasel.

Že pred zasedbo so Britanci obljubili Arabcem, da bodo po končani vojni priznali njihovo suverenost nad tem ozemljem, za kar je bil zavzemal tudi britanski britanski agent tajne službe za arabski svet Lawrence. S tako pol-

tiko jim je uspelo pridobiti Arabce na svojo stran in razbiti enotnost mohamedanskega sveta, ker se je Turčija nahajala v taboru Centralnih sil.

Ne glede na to obljubo Arabcem je britanska vlada že leta 1917 z znano Balfourjevo deklaracijo obljubila židom, da bo ustvarila v Palestini židovsko domovino. S tem so Britanci pričeli svojo dovedeno igro z vidnim namenom, da zavarujejo sebi oblast nad tem področjem. Zavedali so se tudi nevarnosti, ki bi zanje predstavljale velike združene arabske države. Ker so bili tedaj Arabci v taki pretežni večini, da so židje tvorili samo nestavno manjšino, je bilo treba z umetniški ukrepi priseljevanje židov, ki bi opravičilo podaljšanje britanske zasedbe. To politiko do židov gotovo niso odločali kakšni filozofski nameni do zadrževanja židovstva. Britanci so pridržali za to svojo politiko vodilne kroge sionizma, ki pa so svoje strani imeli ustvarjanje židovske domovine za svoja trojanska konja, ki naj bi jim služila kot izhodnice za njihovo samostojno židovsko državo. Tako so gola dejstva, ki jih vidi-

Pravo ozadje palestinske tragedije

mo, že razpičito umetno megljo vso domnehi frazolekoljuba, alutruizma in zavarovanja reda in mira. Vse, kar je sledilo, je bila samo logična posledica britanskega načrta, židovskih namenov in arabske samobrambe.

Priselitvi židov v Palestino so se Arabci uprli, kar je služilo Britancem za pretežbo, da so ojačali svoje posadke. Priseljenci židje so zgradili svoja mesta, med katerimi je glavno mesto Tel-Aviv, kjer imajo svoj sedež glavne banke in industrijskega podjetja. Ustanovili so pa tudi mnogo novih poljedelskih naselbin, ki so bile sicer organizirane na kolektivni osnovi, pa vendar tako, da je bila vsa oblast v rokah naseljevalnih reakcionarnih moči, ki so širili rano mržnjo do Arabcev. Britanske oblasti so priznale velike predpavice tistim organizacijam, ki so organizirale priseljevanje v Palestino in podpirale postopno izpodirjanje arabskih kmetov iz najbolj rodovitnih predelov. Svoje politične in bor-

drugi del svojega načrta. Za vedbo tega so iskali zaslonbo pri ameriškanem pro-zionističnem krogu, ki so imajo pravico na vpliv zaradi prodiranja ameriškega kapitala na bližnji vzhod. V istem trenutku so Britanci ponovno spremenili svojo politiko do Arabcev. Ekstremistične sionistične organizacije so tedaj začele voditi nenapovedano vojno proti Britancem, ki je doživela svoj vrhunec z dinamitskim atentatom na britanski glavni stan v Jeruzalemu, ki je imel svoj sedež v hotelu 'Kralj David' in ki je stihval velik število žrtve.

V 25 letih britanskega mandata nad Palestino niso bili Britanci sposobni ustvariti normalnih življenjskih razmer, niti zagotoviti reda in mira. Ustava iz leta 1922, ki je dajala nekaj demokratičnih pravic prebivalstvu Palestine, ni bila nikoli uveljavljena, pač pa je spremenila Palestino v pravo policijsko državo. Palestinci — židje in Arabci — nimajo izvoljenih predstavnikov, ki bi mogli zastopati in zavarovati njihove interese. Ne glede na to, da so nekateri arabski praviki imeli zvezo z nemškimi načisti in italijanskimi fašisti, so britanske oblasti posegle vmes samo, ako so bili s tem ogroženi britanski interesi.

Britanski in ameriški izvedenci so izdelali načrt, po katerem naj bi bila Palestina razdeljena na štiri pokrajine: široko avtonomijo, od katerih naj bi bili dve židovski in dve arabski. Dokler ne bi mogli najti dokončne ureditve z ustvaritvijo skupne federativne države ali pa dveh ločenih držav, naj bi ostala Palestina mandatna država, verjetno pod britansko upravo. Ted predlogov ne odobravajo niti arabske niti židovske organizacije in tudi odločujoči politični krogi Združenih držav se zadržujejo rezervirano, ker imajo sionistične organizacije, ki na te kroge velik vpliv. Ker ta načrt ne predvideva dobo trajanja mandatalnega stanja, vzbuja upravičeno sum v iskrenost namena. Zato ni verjetno, da bi bil ta načrt sploh kdaj resnično izveden.

Točno se odražajo v političnem razvoju zadnjih let štiri razdobja. Prvo je — mirno sožitje ljudstva z britansko zasedbo leta 1917, drugo — umetno priseljevanje židov, tretje — borba med židji in Arabci in četrt — borba med židji in Britanci. Odprto ostaja vprašanje, kakšna bo dokončna rešitev tega zapletenega problema, katerega so dejansko ustvarili šele Britanci.

Dr. K. C.

